

Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ:
Науковий журнал. 2018. № 4 (97). С.86-89 URL:
<https://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3223/8.pdf>
?sequence=1

Гіденко Євгеній Сергійович,
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Резніченко Кароліна Сергіївна,
курсант 1 курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ – ПОРУШЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН: ПРОБЛЕМА ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

Забезпечення безпеки громадян, охорони їх життя та здоров'я, особистої недоторканності належать до головних напрямів діяльності держави. Найбільшу тривогу викликає тенденція до поширення насильницьких злочинів із застосуванням зброї.

Незаконний обіг вогнепальної зброї, боєприпасів і вибухових речовин (далі – вогнепальної зброї) є вагомим складовою в структурі злочинності, яка суттєво ускладнює криміногенну ситуацію в нашій державі, породжує в суспільстві атмосферу нестабільності і страху громадян за особисту і майнову безпеку, своє життя та життя близьких людей. Так, статистичні дані Офісу Генерального прокурора свідчать, що протягом останніх років в Україні щорічно реєструється близько 7 тис. кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням зі зброєю (ст.ст. 262, 263, 263-1 КК України). Зокрема, у 2019 році виявлено 6 484 таких протиправних діянь [1]. Достатньо високим є також рівень злочинів, що вчиняються із застосуванням вогнепальної зброї (стрілецької зброї, гранат тощо). У сучасних умовах, зазначають науковці, неконтрольований обіг зброї все більше набуває організованого та транснаціонального характеру [2]. Протидія та запобігання такому протиправному обігу займає особливе місце в діяльності правоохоронних органів, оскільки вона характеризується подвійною превенцією: окрім припинення незаконних дій стосовно вогнепальної зброї попереджаються також і тяжкі наслідки, які можуть настати при її протиправному застосуванні.

Незаконний обіг вогнепальної зброї, вибухових речовин та пристроїв,

зростаюча озброєність злочинного світу і відкрита демонстрація зброї завжди становили серйозну загрозу суспільній безпеці. Водночас науковці відмічають, що у періоди загострень соціально-економічних та соціально-політичних протиріч незаконний обіг вогнепальної зброї набуває рис політичного характеру. На жаль, така гіпотеза знайшла своє підтвердження і в нашій країні, де протягом 6 років не згасає збройний конфлікт на окремих територіях Донецької і Луганської областей.

Цілями незаконного обігу вогнепальної зброї переважно є: здійснення злочинної, у тому числі і терористичної діяльності; збройовий бізнес, тобто отримання доходу від незаконної діяльності на всіх етапах обігу вогнепальної зброї тощо.

Суб'єктами незаконного обігу вогнепальної зброї є незаконні збройні формування, злочинні організації, організовані злочинні групи, що займаються збройовим бізнесом, окремі особи, які займаються незаконним обігом зброї та боєприпасів, а також інші організації, що допускають використання насильницьких методів у досягненні поставленої мети.

Проведені кримінологічні дослідження злочинів, пов'язаних із незаконним обігом, зброї свідчать, що головними детермінантами зростання на сьогодні їх кількості є політична нестабільність та економічна криза в державі, які супроводжуються широкомасштабною корупцією та руйнуванням системи підготовки, підбору та розстановки кадрів. Наслідком цих чинників є зниження кваліфікації керівників та фахівців у різних соціальних сферах, падіння військової та державної дисципліни, ослаблення державного контролю, розкрадання зі складів та незаконний вивіз зброї з місць проведення бойових дій, широке залучення зброї в кримінальний обіг тощо.

Наявний збройний конфлікт в країні, зростання злочинності, почуття незахищеності переважної частини населення і невіра в здатність і бажання державних органів захистити її, стимулює як легальне, так і нелегальне придбання зброї, у т.ч. і з метою самозахисту [3].

Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015, діяльність незаконних збройних формувань, зростання злочинності, незаконне використання вогнепальної зброї віднесено до актуальних загроз національній безпеці України [4]. З метою реалізації цієї Стратегії, зокрема, передбачається створення ефективної системи, спрямованої на забезпечення протидії злочинним діянням проти життя людини, запобігання їм, припинення та покарання за такі діяння тощо.

Одночасно серед фахівців та вчених існує широка дискусія про необхідність законодавчого врегулювання питань, пов'язаних із обігом зброї, обговорюються різні за змістом та цілями законопроекти [5].

На мою думку, необхідність прийняття відповідного закону не викликає сумнівів, що підтверджується і низкою судових рішень у справах, пов'язаних із незаконним поводженням зі зброєю, якими були виправдані

особи, які здійснювали незаконні дії з вогнепальною зброєю, зокрема через відсутність відповідного Закону України з регулювання правовідносин щодо придбання, зберігання, використання та обігу зброї [6]. Подібні судові рішення не отримали підтримки у Верховного Суду України, проте дискусія, яка розгорнулася з означеної проблеми, свідчить про необхідність саме законодавчого врегулювання цих питань.

При цьому розробка та прийняття такого закону мають враховувати положення Типового закону Організації Об'єднаних Націй (ООН) «Про боротьбу з незаконним виготовленням та обігом вогнепальної зброї, його складових частин і компонентів, а також боєприпасів», прийнятого за ініціативою Управління ООН з наркотиків та злочинності (УНЗ ООН) та опублікованого і доведеного до відома держав-членів і фахівців-практиків у листопаді 2010 року, а також низки інших міжнародно-правових документів, зокрема: створеної Міжнародною організацією кримінальної поліції (Інтерпол) у 2011–2012 роках нової Системи обліку та відстеження незаконного обігу зброї (iARMS), яка стала дієвим засобом, що дозволяє відслідковувати вогнепальну зброю і проводити пов'язані з цим кримінальні розслідування; Регламенту ЄС 258/2012, прийнятого 14.03.2012 Європейським парламентом і Радою Європи, що забезпечує виконання статті 10 Протоколу про вогнепальну зброю [7], яка містить важливі для держав-членів вказівки щодо реалізації положень з обігу вогнепальної зброї; прийнятою Генеральною Асамблеєю в квітні 2013 р. резолюції 67/234 В, що має обов'язкову юридичну силу міжнародного Договору про торгівлю зброєю тощо.

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>

2. Міняйло Н.Є. Транснаціональна злочинна діяльність у сфері незаконного обігу вогнепальної зброї: кримінально-правове та кримінологічне дослідження: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ: Б.в., 2012. 20 с.

3. Свірін М.О. Запобігання підрозділами Національної поліції злочинам, пов'язаним з незаконним обігом зброї. Вісник Луган. ДУВС ім. Е.О. Дідоренка: науково-теоретичний журнал. Сєверодонецьк, 2016. Вип. № 4 (76). С. 251–260.

4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 за № 287. Урядовий кур'єр. 2015. № 95. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/II00310A.html.

6. URL : https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/vypravduvalnyj-vyrohttps://protocol.ua/ua/viropk_vidsutnist/prydniprovsokogo-rajonnoho-sudu-m-cherkasy-proobvynuvachennya-gromadyanyna-ukrayiny-za-ch-1-st-263-kku-zlochyn-proty-gromadskoyibezpeky/

7 URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792#Text